

Без суду і слідства

«Все у нас чуже, лише час наш», – писав Сенека. У певному сенсі ця книга – про час. Про ваш час, Читачу. Час – найцінніше наше надбання. Зберігаючи час, ми зберігаємо здоров'я – фізичне та душевне, добробут, зрештою, – життя.

Основна ідея, якщо хочете, пафос цієї книги полягає в такому. Держава існує для людини, а не навпаки. Але порада звертатися до суду, як орган, який неодмінно вирішить вашу проблему та захистить ваші права, не завжди виправдана. Суд – це одна з гілок державної влади. А народну мудрість «ворон ворону очей не виклює» ніхто поки що не скасовував.

Потрібно спробувати змусити чиновника виконати закон без втручання суду, а отже, без надмірних грошових, часових та нервових витрат, пов'язаних із будь-якою судовою справою. Успіху можна досягти за допомогою правильно складених звернень (запитів, вимог, скарг) до органів влади, обов'язок яких у тому і полягає, щоб захищати – «без суду і слідства» – ваші права.

Розмірковуючи про право і права, автор не намагається досягнути неосяжне, а натомість робить акцент на тих загальних принципах, які цілком зрозумілі неюристу. Водночас автор уникає спрощень та профанації. У книзі містяться практичні поради та рекомендації, а також безліч справжніх, не вигаданих документів (звернень, скарг тощо), які можуть бути зразками.

Отже, примусьте державного чиновника дотримуватися ваших прав – без суду і слідства!

Вячеслав Манукян

БЕЗ СУДУ і СЛІДСТВА

Як змусити чиновника
виконувати свої обов'язки
й дотримуватися ваших прав

УДК 342.6.077(477)(02.062)=161.2
М24

Манукян В.

М24 Без суду і слідства / Вячеслав Манукян. Київ: Норма права, 2023.
222 с.

ISBN 978-617-7850-75-4

«Все у нас чуже, лише час наш», – писав Сенека. У певному сенсі ця книга – про час. Про ваш час, Читачу. Час – найцінніше наше надбання. Зберігаючи час, ми зберігаємо здоров'я – фізичне та душевне, добробут, зрештою, – життя.

Основна ідея, якщо хочете, пафос цієї книги полягає в такому. Держава існує для людини, а не навпаки. Але порада звертатися до суду, як орган, який неодмінно вирішить вашу проблему та захистить ваші права, не завжди виправдана. Суд – це одна з гілок державної влади. А народну мудрість «ворон ворону очей не виклює» ніхто поки що не скасовував.

Потрібно спробувати змусити чиновника виконати закон без втручання суду, а отже, без надмірних грошових, часових та нервових витрат, пов'язаних із будь-якою судовою справою. Успіху можна досягти за допомогою правильно складених звернень (запитів, вимог, скарг) до органів влади, обов'язок яких у тому і полягає, щоб захищати – «без суду і слідства» – ваші права.

Розмірковуючи про право і права, автор не намагається досягнути неосяжне, а натомість робить акцент на тих загальних принципах, які цілком зрозумілі неюристу. Водночас автор уникає спрощень та профанації. У книзі містяться практичні поради та рекомендації, а також безліч справжніх, не вигаданих документів (звернень, скарг тощо), які можуть бути зразками.

Отже, примусьте державного чиновника дотримуватися ваших прав – без суду і слідства!

УДК 342.6.077(477)(02.062)=161.2

ISBN 978-617-7850-75-4

© Вячеслав Манукян, 2023
© Норма права, 2023

*Ніколи не здавайтесь.
Ніколи, ніколи, ніколи – і ні в чому,
у великому чи малому.
З цього правила немає винятків.*

Вінстон Черчілль

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ	6
ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ I. СУДОВИЙ	13
Чому не треба бігти до суду.....	14
Принцип Фігаро. Чи потрібний адвокат?	27
Якщо суду не уникнути.....	66
РОЗДІЛ II. АНТИБЮРОКРАТИЧНИЙ	67
Без наркозу (велика таємниця бюрократа)	68
Про пекінський діалект	73
Останній притулок бюрократа	76
Процедури, ритуали	78
Велика таємниця.....	83
«Просто чорт знає що...»	84
Сім правил – змусьте чиновника зайнятися вашою справою	89
1. Не треба «клопотати», або Роздуми біля парадного під'їзду.....	89
2. Китайська грамота, або чого ви хочете, власне?	96
3. Тільки письмово!	98
4. Форма важливіша за зміст?	104
5. Диявол, що в деталях	109
6. Обійдемося без «води», «повітря» та «ябеди»!	113
7. «Струнке співзвуччя золота»	120
РОЗДІЛ III. ДОВІДКОВИЙ	129
Конституція – не для «чайників»	130
Закон України «Про звернення громадян»	133
Закон України «Про доступ до публічної інформації»	147
<i>Mipitit mipitogit</i>	163
Зразки звернень (заяв, пропозицій, скарг)	165
Інсулінова епопея	169
Дитячі справи – «взросленські» проблеми	178
Проти газової «мафії»	190
Шум – хам!	199
Якщо будинок став притулком наркоманів... ..	201
Про стояки та ненав'язливий сервіс	203
Віддайте мій виграш!	207
Остання заява: готуй сані влітку	208
Позовна заява	210
Корисні адреси.....	217

Скорочення

ВС	Верховний Суд
ЦК	Цивільний кодекс України
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України
КАС	Кодекс адміністративного судочинства України
КЗпП	Кодекс законів України про працю
КпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
СК	Сімейний кодекс України
КК	Кримінальний кодекс України
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України

ПЕРЕДМОВА

...з якої читач побачить, що пропонований його увазі твір аж ніяк не з розряду кухонних видань і не чарівний мішок із трюками, майстерне оволодіння якими нібито дозволить йому захистити своє право і здолати бюрократа, а посібник для мислячої та творчої людини, не позбавленої до того ж смаку до літератури, історії, наділеної почуттям гумору

*Будь-яка влада розбещує;
абсолютна влада розбещує абсолютно.
Лорд-суддя Дж. Актон*

*Саме держава функціонує для людини, відповідає перед нею за
свою діяльність, а не навпаки.*

*Із рішення
Харківського апеляційного адміністративного суду*

Книга, яку Ви тримаєте в руках, дорогий читачу, написана не для тієї відносно нечисленної категорії людей, які «з особливою насолодою» вимовляють слова «вчинити позов», «зняти побої», із захватом прислухаються до малозрозумілих виразів на кшталт «провадження порушити» і т. п. Коротше кажучи, ця книга не для «патологічного сутяги», для якого цікавий сам процес. Крім хворобливої зацікавленості «процесом як таким», відмінність сутяги від нормальної людини, що захищає свої права (уявні чи дійсні), полягає в тому, що він (сутяга) не зіставляє шуканий ним результат із витратами – грошовими, нервовими, часовими. Для нього головне – досягти успіху, перемоги за всяку ціну, так би мовити, «з принципу».

Ця книга не для фанатичного сутяги, вічного ходока і борця за загальну справедливість. Вона може стати в пригоді нормальним, творчим людям, зайнятим справою (для справжнього сутяги власна справа – це його судова «справа»). Захист свого права – в суді чи поза ним – завжди відволікає від основного заняття людини, особливо якщо вона – творча особистість. Тому така людина прагне звести до мінімуму такі витрати часу і нервів. Розумну і зайняту справою людину прагнення до «перемоги» в юридичній суперечці «з принципу» здивує. Загалом, як сказав один персонаж, «у самому слові «перемога» чується радісний тупіт дурнів». Тому ніде на сторінках цієї книги читач не зустрінє цього слова.

Так звана юриспруденція (юристи люблять такі хитромудрі слівця!) не обов'язково має виглядати сухою, серйозною наукою, недоступною для розуміння «простої людини». Як відомо, всі великі дурниці на землі скоюються серйозними людьми з найсерйознішим виразом обличчя. Людина мало змінилася за останні сотні років (хіба що квартирне питання її зіпсувало), як казав один «консультант», чие ім'я, з міркувань власної безпеки, я утримаюся згадувати.

Останніми роками було видано чимало книг, посібників, довідників на допомогу тим, хто збирається захищати свої права в суді або просто хоче знати більше про державу, право, судову систему, взагалі – про юриспруденцію. Є й книжки формату «Сам собі юрист

(адвокат, консультант тощо)». За всієї безумовної корисності такого роду літератури вона має один недолік, який іноді заважає ефективному її використанню. Так звана «серйозна» навчальна література не призначена для «звичайної людини» (як іноді юристи називають усіх тих, хто не зарахований до цієї корпорації), оскільки вона потребує ґрунтовної підготовки. Неможливо за три місяці освоїти курс цивільного права, що вивчається в юридичному інституті дватри роки – систематично. Це стосується й інших сфер права – кримінального, сімейного, підприємницького тощо.

З іншого боку, книги «кухонного формату» часто надмірно спрощують, профанують право¹. У деяких довідниках пропонуються численні зразки процесуальних документів, позовів, заяв. Ці зразки, звичайно, можуть бути дуже корисними, але неможливо охопити всі можливі життєві ситуації, проблеми, конфлікти. Неможливо бути фахівцем у всіх галузях права (а їх досить багато). І в цьому сенсі в американському вислові «Якщо ти сам собі адвокат, значить, твій клієнт ідіот» є неабияка частка істини. Але, по-перше, є підстави вважати, що автором такого вислову міг бути саме адвокат. По-друге, можна навести й інший вислів: «Адвокат ніколи не програє, а його клієнти – досить часто». По-третє, як кажуть французи, якщо після сорока людина сама собі не лікар, то їй жоден лікар уже не допоможе. У праві, як і в медицині, якщо сам не подбаєш про себе, хто тобі лікар?

Перебільшувати роль юриста, адвоката, а тим більше залишати його дії без контролю з боку клієнта в наш час і в нашій країні – безтурботність. Взагалі, сказавши, що ця книга не для сутяги, можна додати – вона для *дилетанта*. У нас це слово несе якийсь негативний відтінок, а тим часом відмінність дилетанта від так званого професіонала полягає в тому, що останній займається «своєю» справою як найманець (тому лапки), за гроші, а дилетант займається саме своєю справою². Іноді «дилетант», який займається своєю справою, може бути набагато ефективнішим за «фахівця», який займається чужою справою. Як сказав один невідомий автор: «Не бійся зайнятися не своєю справою. Ноїв ковчег збудований дилетантом. А «Титанік» збудували професіонали». Афоризм цей ще

¹ Як сказав у часи мого студентства один поважний професор цивільного права, коли побачив у мене на столі «Юридичний довідник для населення»: «Це все для домогосподарок, для «населення», а ви маєте користуватися серйозними джерелами».

² Дилетант – від італ. *il loro diletto* (через каприз).

доречніший у нашому випадку, адже мова в цій книзі піде про те, щоб зайнятися якраз *своєю* «справою».

Філософ і логік Б. Рассел стверджував, що «книга може бути або ясною, або суворою, поєднати ці дві вимоги неможливо». Відмінність запропонованої книги в тому і полягає, що ми не намагаємося досягнути «неосяжне», а натомість робимо акцент на тих *загальних принципах*, які цілком зрозумілі і не юристу, оскільки засновані на простому здоровому глузді. Водночас, ґрунтуючись на тому самому здоровому глузді, ми уникаємо спрощень та профанації.

Таким чином, ця коротка «енциклопедія війни за права» призначена насамперед для тих, хто хотів би навчитися захищати свої права (людини, громадянина, споживача послуг), не вдаючись до допомоги професійного юриста, без судових процедур. У деяких випадках без звернення до суду ніяк не обійтися, але в більшості випадків можна і потрібно вміти захистити себе, свою сім'ю, свою власність, нарешті свій спокій і без суду. Крім того, судова процедура є досить складною і потребує певних юридичних знань, допомоги професійного юриста, а в деяких випадках – і сплати мита.

L'Etat c'est moi!

(Держава – це я!)

Людовік XIV

права (людини, громадянина, споживача послуг), не вдаючись до допомоги професійного юриста, без судових процедур. У деяких випадках без звернення до суду ніяк не обійтися, але в більшості випадків можна і потрібно вміти захистити себе, свою сім'ю, свою власність, нарешті свій спокій і без суду. Крім того, судова

Не слід боятися суду – чутки про нібито повну неможливість вести справу без юриста дуже перебільшені.

Досвід показує, що вміле використання наших законів (цілком добротних у більшості випадків), розуміння основ бюрократичних процедур та психології вітчизняного чиновника та адміністратора дозволяє отримати дуже хороші результати. Під хорошим результатом ми матимемо на увазі *позитивне вирішення конкретного питання*.

Особлива увага в цій книзі приділяється взаєминам приватної особи та влади (чиновника, бюрократії). Це пов'язано з тим, що в нашій «соціальній» державі влада чиновника дуже широка і зазвичай сприймається як можливість «вирішувати питання».

Важливо, що ті методи, правила та прийоми захисту своїх прав, про які я поведу мову, поширюються на всі сфери, де влада має можливість (а отже, зобов'язана!) вам допомогти. Як говорив французький філософ-енциклопедист Клод Адріан Гельвецій, «знання деяких *принципів* звільняє нас від знання багатьох фактів». Знання основних принципів *війни* за свої права дозволить вам успішно захищати свою гідність, власність, свободу без досконалого знання

численних законів, які до того ж так часто змінюються, що, як казав один німецький юрист, «одним розчерком пера парламенти відправляють на звалище сотні тисяч книг». Цей німець не надто перебільшував. Заради справедливості – думки француза та німця ми вже привели – наведу ще одну думку персонажа, чие ім'я, без жодного сумніву, відоме кожному:

«Бачте, – пояснив він, – я вважаю, що людський мозок – це маленьке порожнє горище, яке ви можете обладнати, як собі хочете. Дурень захарастить його всіляким непотребом, що лише трапиться йому під руку, тож корисні, потрібні речі йому вже нікуди буде покласти або ж до них не докопаєшся серед того всього мотлоху. А розумна людина найстаранніше відбирає те, що вміщує до свого мозку. Вона візьме лише знаряддя, що знадобиться їй для роботи, але його буде багато, і все це вона порозкладає на місця... Отож украй важливо, щоб непотрібні факти не витіснили собою потрібні».

Для захисту своїх прав і свобод не-юристу в першу чергу необхідно знати не закони (хоча і це зовсім не завадить), а основні принципи права, механізм його дії, психологію влади та керуватися здоровим глуздом. Закони пишуться, в основному, виходячи зі здорового глузду і для користі суспільства (якщо, звичайно, не йдеться про відверто корупційні законопроекти про зниження якихось мит, акцизів тощо «під бізнес» конкретної кримінально-економічної групи). Справа не в тому, щоб знати безліч речей та факти, а в тому, щоб знати найважливіші речі та принципи. Наслідуючи здоровий глузд, можна пізнати і зміст тексту закону і без допомоги нібито незамінних юристів.

Конфліктні ситуації, які потребують втручання закону, різноманітні. Чиновники (не важливо, якого рангу) не виконують своїх обов'язків перед вами; державні судові виконавці не виконують своїх обов'язків; споживача провели у відомій та «респектабельній» фірмі, нав'язавши дорогий та неякісний товар чи послугу; принизили та образили працівники так званих силових «структур» (при тому, що абсолютно всі державні органи утримуються на гроші платників податків, тобто нас із вами); різноманітні комунальні монополісти не реагують на ваші скарги, зауваження про те, що послуги, за які ви платите, повинні бути вам надані реально, а не тільки в рахунку, що акуратно надсилається вам; у поліклініці чи лікарні від вас вимагають (!) «добровільної» благодійної допомоги та взагалі – грошей, грошей, грошей; у школі стягують побори – зрозуміло, «добровільно»; звільняє з роботи за власним бажанням

директор, якому потрібен «багатоверстатник» за ті самі гроші. Все це лише приклади «наїздів», від яких ніхто в наш час, на жаль, не застрахований. Але «знаючий – озброєний». І за невеликої, але ґрунтовної за глибиною теоретичної та практичної підготовки можна захистити себе, свої права, права своїх близьких як від незаконних посягань інших осіб, так і від недбайливого, недобросовісного чиновника будь-якого – найвищого рівня.

Великі лише тому, що ми стоїмо на колінах.

Ж. Прудон

Єдино надійний у наших умовах спосіб змусити владу (йдеться про будь-який «департамент» і рівень цієї влади) виконати свій обов'язок по відношенню до конкретної людини

чи колективу – це зробити себе нестерпним. Перевірені практично правила, прийоми спілкування з владою, бюрократією, викладені автором (у минулому – державним чиновником), допоможуть зробити читача нестерпним для неї. А для повнішого опанування методом приборкання бюрократа в ній розглядаються також найважливіші юридичні поняття, ідеї та принципи – тією мірою, якою це необхідно для ефективного юридичного самозахисту.

Людину, яка наважується виступити на захист своїх (а тим більше чужих) прав, часто називають Дон Кіхотом. Називають міщани (як говорили раніше, *філістери*), стурбовані виключно власною забезпеченістю їжею, можливістю відправляти природні потреби живого організму від амеби до вищих приматів та людини.

У цій книжці не нудьгувати в бюрократичних коридорах і лабіринтах права допомагають читачеві літературні герої – від славетного лицаря Алонсо Доброго (більш відомого під ім'ям Дон Кіхота) до бравого солдата Швейка та ін.

Якщо наш антибюрократичний довідник допоможе хоча б одному «Дон Кіхоту» здобути перемогу над «локальним» злом, захистити себе, а ще краще – тих, хто слабший, я вважатиму своє завдання виконаним. Поінформований – значить озброєний. Моя мета – озброїти принципами грамотної боротьби за свої права та інтереси, решта за вами, читачу, і нехай супроводжує вас успіх!

Книги, які можуть вас зацікавити

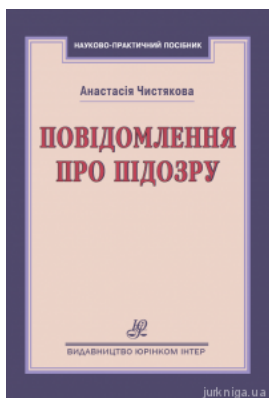
Хартія прав людини.
Збірник законодавчих
актів. Алерта

Страсбурзьке право.
Європейський суд з
прав людини. Теорія,
принципи, практика

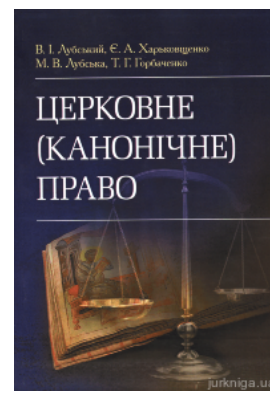
Конвенція про захист
прав людини і
основоположних
свобод. Збірник
законодавчих актів.
Алерта

Повідомлення про
підозру

Без суда и следствия

Церковне (канонічне)
право

Перейти до галузі права
Права людини

[Перейти на сайт →](#)